

ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

VAK: PROJECT ALGEMENE VAKKEN • DUUR: 2 LESUREN

DOELSTELLING(EN)

Eindtermen

Functionele taalvaardigheid:

2 kunnen luisteren in interactie met anderen.

5 kunnen hun eigen mening en gevoelens uiten.

De algemene doelen en de link met de vakoverschrijdende eindtermen vind je in de handleiding bij dit lespakket.

WERKWIJZE

De leerlingen nemen zelf foto's van zwerfvuil in hun omgeving en deze worden bij het begin van de les getoond als sfeerscheppingsmoment. Vervolgens werken ze per twee een dialoogje uit waarvoor ze elk een rol toegewezen krijgen. Daarna denken ze actief na over enkele gegeven stellingen. Tot slot staan ze stil bij hun eigen keuze op het vlak van afval. Hiervoor maken ze hun tas leeg en stellen ze een boodschappenlijstje op voor een fictieve of reële situatie.

MATERIAAL/MEDIA

Diavoorstelling met zwerfvuilfoto's van de leerlingen, cursusblad, schrijfgerief, pc, beamer, projectiescherm of witte muur, PowerPointpresentatie met stellingen, (rode en groene balpen/fluostift/ kaartje)

Bijlages: kaartjes rollen (1), voorbeeldsituaties (4 en 5), foto's ter inspiratie (6)

LEGENDE

Achtergrondinfo staat cursief

ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

Vorbereiding:

Vraag aan elke leerling om minstens één foto te nemen van zwerfvuil rond de school of in zijn/haar omgeving. Spreek een manier af om de foto's te verzamelen (doorsturen via WeTransfer/YouSendIt, dropbox,...) en plak de foto's in een diavoorstelling (PowerPoint). Als je een grote klas hebt, kan je de leerlingen ook in groepjes verdelen in functie van hoe ze zich verplaatsen van thuis naar de school. Zo vormen bijvoorbeeld de leerlingen die met de trein komen een groepje en zijn zij verantwoordelijk voor het nemen van enkele foto's.

Lesbegin	
Doel: leerlingen bewust maken van het afval in de natuur/ in hun buurt. Eigen ervaringen laten formuleren rond zwerfvuil.	Materiaal: diavoorstelling met zwerfvuilfoto's van de leerlingen
Werkvorm: Klassikale bespreking, OLG	Tijd: 10 minuten

Toon de diavoorstelling met de foto's van de leerlingen. Vraag aan de leerling die de foto genomen heeft om kort een woordje uitleg te geven.

Tijdens het bekijken van de foto's of in een klasgesprek daarna, kan je deze vragen stellen:

- Welk zwerfvuil ben jij al tegen gekomen?
- Wie heeft er al eens iets op de grond gegooid?
- Waarom heb je dit op de grond gegooid?
- Wat vind je zelf van zwerfvuil? Stoort hetjou?
- Zou je iemand die iets op de grond gooit aanspreken?
- ...

Lesfase 1: Rollenspel	
Doel: De leerlingen leven zich in, in een gekregen rol. De leerlingen omschrijven met eigen woorden dat ze niet alleen zwerfvuil kunnen stoppen. De leerlingen maken zelf een relatiecirkel bij een situatie.	Materiaal: cursusblad, schrijfgierief, kaartjes rollen (bijlage 2)
Werkvorm en/of organisatie: Duowerk, klassikale presentatie, relatiecirkel	Tijd: 30 minuten

Geef de leerlingen de opdracht om per twee een dialoogje uit te werken volgens de rol die ze toegewezen krijgen (bv. gemeentewerker, jongere die afval op straat gooit, milieuactivist, visser die plastic opvist, ...). Deze rol kunnen ze zelf kiezen ofwel een kaartje trekken waarop een rol staat. Vertel dat iedere leerling minstens vijf keer aan bod moet komen. Laat de leerlingen hun dialoog inoefenen wanneer ze klaar zijn. Daarna brengen alle leerlingen hun dialoog voor de klas.

Vervolgens maak je samen met de leerlingen een relatiecirkel. In deze cirkel staan alle rollen die de leerlingen gespeeld hebben. De mensen die met elkaar in contact (kunnen) treden, verbind je met een lijn. Ook mensen die elkaar beïnvloeden zonder rechtstreeks contact te hebben, mag je met elkaar verbinden. Mensen beïnvloeden elkaar immers

ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

ook onrechtstreeks: mensen gooien geen afval op de grond als er een politieagent staat omdat ze weten dat ze er een boete voor kunnen krijgen. Ze hebben geen contact maar toch beïnvloedt deze agent de mensen rondom hem.

Conclusie:

Uit deze oefening kan je afleiden dat het moeilijk is om de zwerfvuilproblematiek op je eentje of met één oplossing aan te pakken. Boetes zijn bijvoorbeeld een deel van de oplossing, maar kunnen niet de enige oplossing zijn. Heel wat mensen en acties staan in relatie met elkaar en dat maakt het tot een complex gegeven. Daarom is het zwerfvuilbeleid in Vlaanderen ook gebaseerd op vijf pijlers.

Tip: Je kan als variabelen voor de relatiecirkel ook de elementen uit het rollenspel die kunnen toenemen of afnemen gebruiken en zo de relatie oorzaak-gevolg zichtbaar maken: plastic in zee, zwerfvuil op straat, boetes, werkgelegenheid, frustratie, dierenleed, milieuschade,...

Lesfase 2: Stellingenspel/testje	
Doel: De leerlingen verwoorden hun eigen mening. De leerlingen leren luisteren naar de mening van een ander.	Materiaal: pc, beamer, projectiescherm/witte muur, PowerPointpresentatie met stellingen, (rode en groene balpen/fluorstift/kaartje)
Werkvorm en/of organisatie: Klassikale bespreking, stellingenspel	Tijd: 30 minuten

Toon de leerlingen de stelling en vraag hen om een keuze te maken: akkoord of niet akkoord. De leerlingen maken hun keuze duidelijk via de afgesproken methode (zie hieronder). Laat enkele leerlingen hun mening verduidelijken zodat er een gesprek/discussie ontstaat. Achtergrondinformatie bij de stellingen, vind je in bijlage 4.

Akkoord	Niet akkoord
<ul style="list-style-type: none">- Groene balpen- Groen kaartje- Groene fluorstift- Aan de linkerkant van het lokaal staan- Rechtstaan- ...	<ul style="list-style-type: none">- Rode balpen- Rood kaartje- Rode/roze fluorstift- Aan de rechterkant van het lokaal staan- Neerzitten- ...

Lesafsluiting	
Doel: De leerlingen bekijken hun eigen keuze op een kritische manier. De leerlingen kiezen bewust voor minder afval.	Materiaal: voorbeeldsituaties (bijlage 5 en 6), inspiratie (bijlage 7)
Werkvorm: individueel werk, groepswork, klassikale bespreking	Tijd: 30 minuten

ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

Vraag aan de leerlingen om alles wat ze vandaag zullen consumeren uit hun tas te halen. Bekijk samen wat er op het einde van de dag overblijft aan afval. Is dit moeilijk, dan kan je ook de voorbeeldsituaties uit bijlage 5 gebruiken. Het is echter sterker wanneer de leerlingen stilstaan bij hun eigen keuze.

Mogelijke vragen:

- Vind je dit veel of valt het best mee?
- Betaal je veel voor dit afval, denk je? (zie achtergrondinformatie zwerfvuil)
- Waar consumeer je deze dingen meestal?
- Wat doe je dan met het afval als je het wil weggooien?
- Hoe zou je dit afval kunnen voorkomen

Geef de leerlingen daarna de opdracht om per twee of drie eens na te denken bij de keuze die ze zouden maken in verschillende situaties door het opstellen van een boodschappenlijstje. Voorbeeldsituaties vind je in bijlage 6, maar je kan de leerlingen ook zelf een voorstel laten doen. Misschien plannen ze binnenkort wel iets waarover ze concreet kunnen nadenken.

Je kan hen vragen om een boodschappenlijstje samen te stellen met zo weinig mogelijk afval of gewoon het lijstje samen te stellen zoals zij het zouden kopen. Het is dus de bedoeling dat leerlingen niet enkel noteren wat ze zouden kopen, maar vooral voor welke verpakking ze daarbij zouden kiezen en waarom.

In een grotere klas kan je dezelfde situatie aan meer dan één groepje geven. Zo kan je achteraf hun keuzes vergelijken.

Ter inspiratie, kan je de foto's in bijlage 7 gebruiken.

Achteraf bespreek je de keuzes. Wanneer de leerlingen toch voor bijvoorbeeld een individuele of niet recycleerbare verpakking kiezen, vraag hen dan naar de reden voor die keuze en bespreek samen.

BIJLAGE 1

KAARTJES ROLLENSPEL • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

Visser die plastic opvist en die dit niet goed vindt.	Jongere die afval op de grond gooit en dit niet erg vindt.
Gemeentewerker die het zwerfvuil opruimt en moe is van het vele werk.	Buurtbewoner die klaagt over het zwerfvuil voor haar deur (bushokje).
Een vrouw die naar de politie gaat omdat haar poes zich gekwetst heeft aan een stuk touw. Het touw zat nog rond de poes haar nek toen ze thuis kwam.	Een politieagent die boetes uitdeelt aan mensen die zwerfvuil veroorzaken.
Medewerker containerpark die iedere ochtend zwerfvuil vindt aan de toegangspoort.	Burgemeester die het zwerfvuilprobleem wil aanpakken.
Poetsvrouw die het afval dat rondslingert op de speelplaats, moet opruimen.

BIJLAGE 2

MOGELIJKE DIALOGEN • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

1. VISSER EN JONGERE

De visser vist enkel nog maar plastic, blikjes, karton, hout enz. op i.p.v. vissen. Op een namiddag is de visser aan het vissen en ziet hij een jongere die een blikje cola in het gras gooit, net naast de rivier. De visser stapt op de jongen af:

- De visser wil de jongere duidelijk maken dat dit niet mag en dat de dieren hierdoor nadelen kunnen ondervinden en zelfs sterven.
- De jongere vindt zijn gedrag niet zo erg. Een blikje meer of minder.. wat maakt het uit?

2. VISSER EN GEMEENTEWERKER

De gemeentewerker passeert iedere woensdagnamiddag langs de rivier om het zwerfvuil op te ruimen.

- De visser vertelt dat het de laatste weken telkens erger en erger wordt. Er wordt meer en meer zwerfvuil gevonden.
- De gemeentewerker vertelt aan de visser dat hij dit ook al ondervonden heeft. Als hij de donderdag passeert aan de rivier ziet hij opnieuw al zwerfvuil liggen, amper 1 dag nadat hij alles opgeruimd heeft. Hij vertelt dat de werkdruk de laatste tijd veel verhoogd is. Gemeentewerkers moeten meer gewicht meesleuren en krijgen geen voldoening van hun werk.

BIJLAGE 3

VOORBEELD RELATIECIRKEL • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

BIJLAGE 4

ACHTERGRONDINFORMATIE STELLINGEN • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

<p>DIA 1</p> 	<p>Vertel dat je samen enkele stellingen over zwerfvuil zal bespreken. Maak hierbij afspraken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Luisteren naar elkaar, laat elkaar uitspreken - Je hand opsteken als je iets wil zeggen - Elkaars mening respecteren - Gebruik Algemeen Nederlands - ... <p>De leerkracht vertelt ook dat we gebruik maken van twee kleuren: rood en groen. Groen= akkoord, rood= niet akkoord.</p>
<p>DIA 2</p> 	<p>Hier is geen pasklaar antwoord. De leerlingen kunnen hun eigen mening geven.</p>
<p>DIA 3</p> 	<p>Hier is geen pasklaar antwoord. De leerlingen kunnen hun eigen mening geven.</p>
<p>DIA 4</p> 	<p>Een sigarettenpeuk is zeker zwerfvuil. Het duurt ongeveer twee jaar voordat de sigarettenpeuk afgebroken is.</p>

BIJLAGE 4

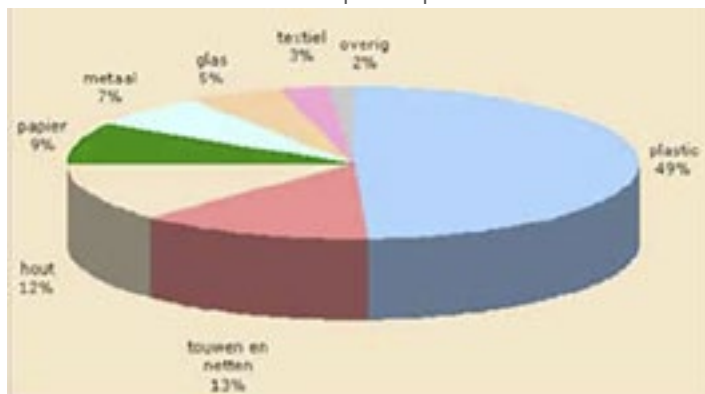
ACHTERGRONDINFORMATIE STELLINGEN • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

DIA 5

Op het strand spoelt er heel wat zwerfvuil aan. Wat er juist aanspoelt is heel divers.

In Nederland hebben ze hier rond een onderzoek gedaan. In 2004 viste men maar liefst 110.000kg zwerfvuil op uit de zee. Ook hebben ze eens gekeken welk soort zwerfvuil er vooral aanspoelt op het strand. Dit was hun uitkomst:

Bron: Zwerfvuil. Opgeroepen op maart 22, 2012, van www.natuurinformatie.nl/ecomare.devleet/natuurdatabase.nl/i001922.html

DIA 6

Een kauwgom op straat gooien is ook zwerfvuil. De natuur heeft ongeveer 20-25 jaar nodig om deze kauwgom af te breken.

BIJLAGE 4

ACHTERGRONDINFORMATIE STELLINGEN • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

DIA 7

Zwerfvuil heeft gevolgen voor de dieren:

Sommige vogels zien het plastic als voedsel aan. Het plastic neemt in de maag de plaats van het voedsel in, zodat de vogel geen honger meer heeft. Eigenlijk krijgt de vogel hierdoor te weinig voedsel binnen. Het plastic kan ook de organen/ingewanden beschadigen. Ook worden er dieren aangetroffen die vastzitten in bv verpakkingsmateriaal, visnetten, touwen enz.

Weetje: in 2004 spoelde in Nederland een dode bultrug aan.

Hij was gestorven doordat er nylondraad rond zijn longen zat.

Bron: Zwerfvuil. Opgeroepen op maart 22, 2012, van www.natuurinformatie.nl/ecomare.devleet/natuurdatabase.nl/i001922.html

Een blikje in een wei gooien, kan ook verregaande gevolgen hebben:

Zes koeien van boer uit Millen overleden door zwerfvuil

Landbouwer Hendrik Vaesen uit het Limburgse Millen heeft sinds begin dit jaar al zes koeien zien sterven. Dat was telkens te wijten aan weggegooide blikjes of flesjes, schrijft Het Belang van Limburg. Bij de oogst van gras en maïs kan niet vermeden worden dat blikjes en flesjes in stukken gemalen in het voeder voor de koeien terechtkomen. "Mensen staan niet stil bij de gevolgen wanneer ze iets weggooien", zucht de landbouwer.

Vaesen betreurt dat mensen niet nadenken wanneer ze dingen weggooien. Zelf kan hij er weinig aan doen. "Geen enkele boer heeft tijd om voor de machine te lopen op zoek naar glas of blik." Daarom hoopt hij dat de gemeentebesturen de controles op ruilverkavelingswegen verhogen of er opvangnetten voor vuilnis plaatsen.

Bron: Het Belang van Limburg/Belga (26/04/2012) http://www.vilt.be/Zes_koeien_van_boer_uit_Millen_overleden_door_zwerfvuil

DIA 8

Een klokhuis van een appel op straat gooien is ook zwerfvuil. De natuur heeft ongeveer twee weken nodig om dit klokhuis af te breken.

BIJLAGE 4

ACHTERGRONDINFORMATIE STELLINGEN • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

<p>DIA 9</p> 	<p>Op het achterlaten van zwerfvuil staat een straf. Dit kan bijvoorbeeld een geldboete of een werkstraf zijn.</p> <p>Gent: 60-120 euro boete.</p> <p>Brugge: max. 125 euro voor 16+ en tot 250 euro voor 18+</p> <p>Ook kan er een werkstraf gegeven worden, bijvoorbeeld meegaan met de gemeente om het zwerfvuil op te ruimen.</p>
<p>DIA 10 TEM 12</p> 	<p>Deze dia's zijn een klein testje. De leerlingen zien een voorwerp dat ze misschien zelf al eens op de grond hebben gegooid. De leerlingen mogen zeggen hoe lang zij denken dat de natuur nodig heeft om dit af te breken.</p>
<p>DIA 13</p> 	<p>Bespreek dit samen.</p>

BIJLAGE 5

VOORBEELDSITUATIES LEERLINGEN • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

- 1) Marie eet elke dag op school. 's Morgens eet ze een koek die apart verpakt is en drinkt ze een brikje fruitsap. 's Middags eet Marie haar boterhammen op. Deze boterhammen zijn verpakt in aluminiumfolie. Als drinken heeft Marie een flesje cola mee van 0.5l. In de namiddag eet Marie een banaan.
- 2) Jef eet elke dag op school. 's Morgens eet hij zijn koek op die in zijn koekendoosje zit. Over de middag eet hij warm op school en drinkt hij hierbij een glas kraantjeswater. Tijdens de speeltijd in de namiddag eet hij een potje yoghurt.
- 3) Joke gaat tijdens de middag thuis eten. 's Morgens tijdens de speeltijd eet ze een potje cornflakes. (Herbruikbaar potje). In de namiddag eet ze een appel die ze zelf schilt en drinkt ze een blikje cola.
- 4) Niels eet 's middags op school. 's Morgens tijdens de speeltijd eet hij een koek die apart verpakt is. Tijdens de middag eet hij zijn belegd broodje op. Dit belegd broodje is omwikkeld met een papier en werd dan in een soort broodzak gestopt. Hierbij drinkt hij limonade uit een drinkfles. In de namiddag eet hij een appel. De schil van de appel eet Niels ook op.

BIJLAGE 6

SITUATIES BOODSCHAPPENLIJSTJE • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

Je gaat samenwonen met je vriend(in) en geeft een instuif. Je nodigt 8 vrienden uit voor een hapje en een drankje.

Je hebt net jouw eigen zaak geopend en geeft een receptie om dat te vieren. Je verwacht minstens 50 personen.

Je trekt een weekend met de tent de bergen in met jouw beste vriend(in).

Je hebt net een cursus vegetarisch koken gevolgd en je wilt aan je vrienden laten zien wat voor lekkers je kan klaarmaken. Je nodigt 4 vrienden uit voor een driegangenmenu.

Je gaat met de jeugdbeweging op uitstap naar zee. Jij bent verantwoordelijk voor de aankoop van eten en drank voor die dag (ontbijt, lunch en versnapering).

Het is prachtig zomerweer. Je organiseert een optreden in open lucht aan het jeugdhuis en de mensen kunnen uitzonderlijk hun drankje buiten bestellen, aan een zelfgebouwde bar. Je wil de dag nadien zo weinig mogelijk opruimwerk hebben.

Je zit in de werkgroep die de schoolfuif organiseert. Jullie hebben een grote circustent gehuurd en mogen de wei van een boer in de buurt gebruiken. Hij vraagt in ruil wel dat alles achteraf opgeruimd wordt. Het gras en de maïs die hij oogst, worden immers als voeder voor zijn koeien gebruikt. Hij wil uiteraard niet dat daar stukjes gemalen plastic of metaal in terechtkomen!

BIJLAGE 7

MIJN KEUZE (TER INSPIRATIE) • ZWERFVUIJL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

	of	
	of	
	of	
	of	
	of	

BIJLAGE 7

MIJN KEUZE (TER INSPIRATIE) • ZWERFVUIL OP MIJN BOODSCHAPPENLIJSTJE

